

Laizāne, Inga. Lietišķās valodniecības nozīme latviešu valodas kā svešvalodas apguves teorētiskās bāzes attīstīšanā. *Via scientiarum* : starptautiskās jauno lingvistu konferences rakstu krājums. 3. laidniens. Sastādītājas I. Laizāne, I. Znotiņa. Ventspils, Liepāja : Ventspils Augstskola, Liepājas Universitāte, 2016, 56.–65. lpp.

Inga LAIZĀNE (Liepājas Universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte)

LIETIŠĶĀS VALODNIECĪBAS IDEJU IETEKME UZ LATVIEŠU VALODAS KĀ SVEŠVALODAS ATTĪSTĪBU

Raksta mērķis ir noskaidrot, kā lietišķā valodniecība ir ietekmējusi latviešu valodas kā svešvalodas attīstību.

Rakstā tiks apskatīti šādi jautājumi:

- 1) termina *lietišķā valodniecība* izpratne un lietišķās valodniecības izpētes jomas;
- 2) ieskats latviešu valodas kā dzimtās valodas nozares attīstībā;
- 3) ieskats latviešu valodas kā otrās valodas nozares attīstībā;
- 4) latviešu valodas kā svešvalodas nozares attīstība.

Terminu *lietišķā valodniecība* pirmo reizi lietoja valodnieks Jans Boduēns de Kurtenē savā iestājelekcijā Pēterpils Universitātē 1870. gadā, lai apzīmētu visu daudzveidīgo praktisko jautājumu kopumu, kuru risināšanā piemēro teorētiskās valodniecības atzinumus. J. Boduēns de Kurtenē lieto terminu *прикладное языковедение* (Бодуэн де-Куртенэ 1870, 297), uzsverot, ka šī nozare noteikti ir jāšķir no vispārīgās valodniecības.

Lietišķās valodniecības enciklopēdiskajā vārdnīcā teikts, ka ASV un Lielbritānijā termins *lietišķā valodniecība* kļuva aktuāls tikai pagājušā gadsimta 40.–50. gados un tika attiecināts uz jaunu akadēmisku nozari – otrās valodas mācīšanu un mācīšanos (Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics 1999, 9). Tā kā termins *lietišķā valodniecība* tika lietots ASV un Lielbritānijā, tas nozīmē, ka tika uzsvērtā angļu valodas kā otrās valodas vai svešvalodas mācīšana.

Laika gaitā termins *lietišķā valodniecība* ticis definēts un interpretēts dažādi. 50. gados termins *lietišķā valodniecība* tika lietots, lai atspoguļotu izpratni par strukturālo un funkcionālo valodniecību un otrās valodas mācīšanu, dažos gadījumos aptverot arī pirmo valodu un citus valodniecības jautājumus. 60. gados terminu *lietišķā valodniecība* joprojām saistīja ar valodu mācīšanu. Tajā pašā laikā lietišķā valodniecība skāra tādus tematus kā valodas prasmju vērtēšana, valodas politika u. c. 70. gados turpinājās lietišķās valodniecības sfēras paplašināšanās, precizējot šīs nozares jomu, kas nodarbojas ar praktisku jautājumu risināšanu, kuri balstīti valodā. Lai gan

galvenā uzmanība šajā nozarē joprojām tika pievērsta valodu apguves jautājumiem, lietišķās valodniecības sfērā tika iekļautas tādas tēmas kā valodas prasmju vērtēšana, otrās valodas apguve, rakstītprasme, multilingvisms, minoritāšu valodu tiesības, valodas politika un arī skolotāju sagatavošana. 80. gados lietišķā valodniecība paplašinājās sistēmiskā veidā, ārpus valodas apguves jautājumiem ietverot arī tādus aspektus kā valodas prasmju vērtēšana, valodas politika, valodas lietošana profesionāliem mērķiem, tulkošana, leksikogrāfija, multilingvisms, kā arī korpuslingvistika, kas labāk iederējās lietišķās valodniecības nekā teorētiskās valodniecības laukā. 80. gadu beigās populārākā tendence bija apskatīt lietišķo valodniecību, iekļaujot tajā daudzas papildu nozares, piemēram, psiholoģiju, izglītību, socioloģiju un politiku. (Grabe 2002, 3–5; Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics 1999, 9–11; Cook 2003, 3–11; Richards u. c. 1992, 19) Secinot var teikt, ka lietišķā valodniecība ir attīstījusies ļoti plaši un sazaroti.

Sanita Lazdiņa, pētot jēdziena *lietišķā valodniecība* izpratni, akcentē, ka Krievijā lietišķās valodniecības jomas un funkcijas definētas, uzsverot informācijas tehnoloģijas, mākslīgā intelekta un loģikas ciešo sakaru ar valodniecību. Krievijas valodnieki lietišķās valodniecības rašanos saista ar zinātniski tehniskā progresa attīstību, rodoties nepieciešamībai paskatīties uz valodu darbībā. Kā pretstats ir minēta teorētiskā valodniecība, kas pēta valodu sistēmā, noteiktā stāvoklī. Mūsdienu krievu valodniecībā tiek minētas tādas lietišķās valodniecības jomas kā datorlingvistika (īpaši uzsverot automatizēto bibliotēkas fondu izveidi), mašintulkošana, tulkošanas teorija, terminogrāfija, leksikogrāfija, valodu pasniegšanas metodika. Starp jomām, kas attīstījušās pēdējos gadu desmitos, tiek uzsvērtā korpuslingvistika, politiskā lingvistika un neirolingvistiskās programmēšanas lingvistiskie aspekti (Lazdiņa 2008a, 106), lai arī tās mūsdienās vairs nevar uzskatīt par ļoti jaunām zinātnes nozarēm.

Diskutējot par dažādiem lietišķās valodniecības virzieniem un nozarēm, bieži tiek aizmirsts, ka lietišķā valodniecība koncentrējas uz praktisku jautājumu risināšanu, ar kuriem sastopas valodas apguvēji, skolotāji, akadēmiskās vides pārstāvji, advokāti, vārdnīcu sastādītāji, tulkotāji u. c. (Grabe 2002, 9). To, ka lietišķā valodniecība tiek izmantota, lai sasniegtu kādus mērķus vai risinātu praktiskus jautājumus, uzsver arī citi autori (Schmitt, Celce-Murcia 2002, 1; Cook 2003, 5). Tas nozīmē, ka lietišķā valodniecība ir zinātne, kuras centrā ir praktisku jautājumu risināšana. Lietišķajā valodniecībā tiek izmantotas atziņas no socioloģijas, psiholoģijas, antropoloģijas un citām nozarēm, tādā veidā izstrādājot teorētiskos modeļus, lai tos varētu izmantot praktiskām vajadzībām, piemēram, veidojot mācību programmas. Tas nozīmē, ka lietišķā valodniecība piemēro vispārīgās valodniecības atzinumus praktisku jautājumu risināšanā.

Latviešu valodā lietišķās valodniecības definīcija dota *Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā*, proti, lietišķā valodniecība ir „valodniecības apakšnozare, kurā valodas uzbūves un funkcionēšanas teorētiskā pētniecība tiek veikta aktuāla valodas praktiskā lietojuma mērķiem. Lietišķajā valodniecībā ietilpst, piemēram, datorlingvistika, matemātiskā lingvistika, korpuslingvistika, mašintulkošana, praktiskā leksikogrāfija un terminogrāfija, tulkošanas metodoloģija, valodas normēšana” (VPSV 2007, 216).

Termins *lietišķā valodniecība* skaidrots arī Latvijas Zinātnes padomes zinātņu nozaru klasifikatorā, definējot lietišķo valodniecību kā zinātnes apakšnozari, kura „veido teorētisko pamatu praktiskai darbībai valodas lietošanas, mācīšanas un normalizācijas jomā. Lietišķā valodniecība ietver sociolingvistiku, valodas kultūras teoriju, matemātisko lingvistiku, datorlingvistiku, terminoloģiju” (LZP 2009).

Apkopojot teorētisko literatūru, jāuzsver, ka lietišķās valodniecības jautājumu lokā ir starpdisciplināri pētījumi un bieži vien nav iespējams nodalīt konkrētas jomas. To uzskatāmi parāda arī termina *lingvodidaktika* skaidrojums, akcentējot, ka lingvodidaktika ir „valodniecības un pedagoģijas starpnozare, kurā pēta valodas apguves, mācīšanas un mācīšanās teorētiskos pamatus, mērķus, uzdevumus, valodas mācību saturu, valodas mācību principus, pieejas, metodes, metodiskos paņēmienus, kā arī valodas mācību organizācijas formas un valodas mācīšanas un mācīšanās sasniegumu vērtēšanas sistēmu” (LTSV 2011, 94). Tas nozīmē, ka valodas mācību saturu pēta valodniecība, mācību metodes – pedagoģija, savukārt ar valodas apguvi ir saistīta arī psiholoģija.

Valodu apguve ir valsts valodas politikas jautājums. Tas nozīmē, ka arī priekšmeta attīstības organizatoriskie jautājumi daļēji attiecas uz sociolingvistiku, pedagoģiju un psiholoģiju.

Tā kā ārpus Latvijas, īpaši Rietumos, runājot par lietišķās valodniecības jomām, galvenokārt tiek uzsvērtā valodas apguve, precīzāk, precīzāk, otrās valodas un svešvalodas mācīšana un mācīšanās, rakstā turpmāk tiks apskatīts, kā lietišķās valodniecības devums ir ietekmējis lingvodidaktikas virziena *latviešu valoda kā svešvaloda* veidošanos Latvijā.

Ņemot vērā jēdzienu *pirmā valoda*, *otrā valoda* un *svešvaloda* atšķirīgo skaidrojumu, Latvijā var nošķirt trīs lingvodidaktikas virzienus:

- 1) latviešu valoda kā pirmā valoda LAT1 (latviešu valodas kā dzimtās valodas apguve),
- 2) latviešu valoda kā otrā valoda LAT2 (latviešu valodas apguve minoritāšu pārstāvjiem Latvijā),

3) latviešu valoda kā svešvaloda LATS (latviešu valodas apguve ārzemniekiem).

Latviešu valoda kā dzimtā valoda

Valsts izglītības satura centra standartos teikts, ka „latviešu (dzimtās) valodas mācību priekšmeta mērķis pamatizglītībā ir attīstīt skolēnu kompetenci latviešu valodā, – prasmi izteikt sevi un sazināties latviešu valodā, apzināties valodas lomu savas personības izveidē, nacionālās identitātes saglabāšanā un starpkultūru dialoga veidošanā” (Programma_e).

Pirmās ziņas par latviešu valodu kā skolas mācību priekšmetu atrodamas 1836. gadā, savukārt par latviešu valodas kā mācību priekšmeta aizsākumu pieņemts runāt no 1874. gada, kad latviešu valoda kā mācību priekšmets noteikts ar likumu Vidzemē (Dzintars 2013, 19). Pirmie latviešu ābeču autori bija vācu mācītāji. Pirmā latviešu ābece tika izdota 17. gadsimta beigās (Anspoka_e, 1). Tas nozīmē, ka par latviešu valodas kā dzimtās valodas apguvi var runāt jau sen, proti, kopš laika, kad tika izdotas pirmās grāmatas latviešu valodā.

Diāna Laiveniece uzsver, ka par gramatisku dzimtās valodas mācīšanu Latvijā var sākt runāt tikai no 19. gadsimta 70. gadiem, līdz tam vairāk uzmanības tika pievērsts lasīšanai un rakstīšanai, tāpēc arī latviešu valodas metodikas sākumi vairāk attiecināmi uz lasīšanu, rakstīšanu un domrakstu mācību, nevis gramatiku. No 20. gadsimta 20. līdz 40. gadiem jau var runāt par vienotiem metodiskiem uzskatiem (Laiveniece 1999, 37, 58).

Latviešu valoda kā otrā valoda

Sanita Lazdiņa norāda, ka Latvijā termins *latviešu valoda kā otrā valoda* (LAT2) tiek lietots kopš 20. gadsimta 90. gadu sākuma, kad sākās LAT2 apguves teorētisko pamatnostādņu veidošanās, kas savukārt tika balstīta uz lietišķās valodniecības speciālistu paustajām atziņām, izpratni par to, kas ir otrā valoda un tās apguve (Lazdiņa 2007, 2). Līdz tam laikam tika lietoti dažādi šī priekšmeta nosaukumi: *latviešu valoda skolās ar krievu mācību valodu; latviešu valoda cittautu mācībvalodu skolā; latviešu valoda krieviski runājošajiem; latviešu valoda skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu* (Šalme 2006, 30).

Lai varētu rasties nozare *latviešu valoda kā otrā valoda*, bija jāņem vērā valodas situācija 90. gados.

Ina Druvieta valodas situāciju definē kā apstākļu kopumu, kuros noteiktā vēstures periodā valstī vai valstiskā veidojumā funkcionē valoda vai valodas. Valodas situācijas specifiku nosaka lingvistiski, kultūras, vēsturiski, demogrāfiski, ekonomiski un politiski faktori; īpaša nozīme ir valodas

politikai. Valodas situācija atspoguļo sabiedrības etnisko un sociālo diferenciāciju, kas izpaužas kā valodu funkcionālais sadalījums gan sabiedrības, gan indivīda līmenī (Druviete 1996, 7).

20. gs. 90. gados Latvijā bija ļoti liels cittautiešu skaits. I. Druviete min, ka 1935. gadā latviešu īpatsvars Latvijā bija 77 % (8,8 % krievu, 4,9 % ebreju, 3,3 % vāciešu, 1,4 % baltkrievu u. c.). Pēc Latvijas inkorporācijas PSRS sastāvā 1940. gadā un II Pasaules kara (1941–1945) iedzīvotāju nacionālās proporcijas radikāli mainījās. Latviešu īpatsvars samazinājās līdz 52 % (Druviete 1996, 16).

1992. gadā Latvijā tika pieņemts *Valodu likums* (LR valodu likums 1992), kas noteica latviešu valodas kā valsts valodas statusu, kā arī uzsvēra latviešu valodas lietošanu valsts iestādēs un to dokumentācijā. Tika īstenota arī Izglītības reforma. Vērienīgu darbu minoritāšu integrācijas jomā uzsāka arī *Latviešu valodas apguves valsts programma*. Šie aspekti veicināja cittautiešu integrāciju Latvijā.

20. gadsimta 90. gadu sākumā strauji mainījās latviešu valodas kā otrās valodas metodoloģija. Līdz tam LAT2 mācīšanās dominēja formālā pieeja, kuras pamatā ir uzskats, ka gramatiku var iemācīties, balstoties uz paskaidrojumiem, likumiem, tabulām. Gramatika tika nošķirta savrup kā atsevišķa valodas daļa. Izmantotie piemēri bija autonomi, bez konteksta, bez saistības ar kādiem semantiskajiem vai pragmatiskajiem valodas apguves jautājumiem (Lazdiņa 2008b, 202). Tika īstenota formālā pieeja valodas apgūvē, kas galvenokārt nozīmēja gramatiskās tulkošanas metodes izmantojumu, taču šī metode nedevis rezultātus, jo koncentrējās uz gramatikas likumu iemācīšanos, nevis runāšanas prasmju attīstīšanu. Tas bija iemesls, kādēļ sāka attīstīties komunikatīvā pieeja valodas apgūvei. Protams, jāņem vērā vēsturiskie apstākļi un fakts, ka līdz 20. gs. 90. gadiem bija ievērojami mazāk motivācijas un nepieciešamības mācīties latviešu valodu.

Izmantojot komunikatīvo pieeju, izejas punkts ir funkcijas, kuru izteikšanai tiek meklētas noteiktas valodas formas, struktūras (Lazdiņa 2008b, 205). Filozofijas zinātņu doktors Hovards Vuds uzsver, ka „funkcijas tiek uzlūktas par pamatelementiem – klucīšiem, no kuriem tad arī tiek būvēta cilvēku saziņa. [...] Funkcionāli komunikatīvajā valodas apgūvē uzdevumi un situācijas tiek izmantoti kā organizējošais princips un kā līdzeklis komunikācijas apgūvei un mācīšanai” (Vuds 2000, 7), līdz ar to gramatikas likumu mācīšana vairs nav pašmērķis. Gramatikas mācīšana pēc vajadzības tiek iesaistīta, izmantojot saziņas funkciju.

Komunikatīvās pieejas attīstībā Latvijā ir jāpiemin Nikoles Nauas (*Nicole Nau*) komunikatīvā gramatika (Nau 2002). No 21. gadsimta sākuma funkciju sistēmiska izpēte sākās arī latviešu lingvodidaktikā.

Latviešu valoda kā svešvaloda

Arvils Šalme norāda, ka par lingvodidaktikas virziena *latviešu valoda kā svešvaloda* aizsākumiem var runāt kopš pagājušā gadsimta 50. gadiem, bet lielāku ievērību tas ieguvis tikai pēdējos divdesmit gados (Šalme 2011, 7).

Nereti zinātniskajā literatūrā tiek uzsvērts, ka otrās valodas un svešvalodas apgūvē ir daudz kopēja. Attiecībā uz otrās valodas apguvi un otrās valodas mācīšanu daudzos aspektos par pamatu tiek ņemti pētījumi un pieredze svešvalodu mācīšanā (Bakejūra, Mangerūda 2001, 13). Tomēr abiem šiem lingvodidaktikas virzieniem ir būtiskas atšķirības. Šim uzskatam piekrīt arī I. Druviete, kura uzsver, ka ir principiālas atšķirības latviešu valodas mācīšanas koncepcijā tiem cittautiešiem, kas dzīvo Latvijā, un tiem, kas dzīvo ārpus Latvijas robežām, jo Latvijas nelatviešiem latviešu valoda tomēr nav svešvaloda (Druviete 1991, 128). Arī Gunārs Tingbjorns uzsver, ka otrās valodas situācija nav salīdzināma ar svešvalodas situāciju. Otrā valoda ir valoda, kuras mutvārdu un rakstveida izpausmes pastāv sabiedrībā un apņem minoritātes pārstāvjus, tiklīdz viņi iziet ārpus savām mājām un savas minoritātes grupas (Tingbjorns 1999, 9).

Kad definē jēdzienu *svešvaloda*, ar to parasti saprot valodu, kuru apgūst pedagoģiski organizētā mācību procesā un kurai apgūstamajā zemē nav valsts valodas statusa, tāpēc to retāk lieto saziņā (Šalme 2011, 24; Tingbjorns 1999, 11; Metodiskie ieteikumi 2006, 110; LTSV 2011, 88; PTSV 2000, 169). Ņemot vērā šīs definīcijas, tā varētu būt, piemēram, angļu, vācu vai lietuviešu valodas apguve Latvijā. Taču realitāte ir nedaudz citāda, jo latviešu valodu apgūst ne tikai ārpus Latvijas, piemēram, Lietuvā, Vācijā, ASV, Krievijā, Polijā, Ķīnā u. c., kur tā pēc šīs definīcijas tiešām ir uzskatāma par svešvalodu, bet arī Latvijā, kur to apgūst mācību vai profesionālos nolūkos.

A. Šalme uzsver, ka šī gadsimta sākumā Eiropas Savienības (ES) izglītības programmas veicinājušas ārvalstu studentu pieplūdumu Latvijā un līdz ar to nepieciešamību šeit veidot jauna satura latviešu valodas kursus. Katru gadu dažādās ES izglītības programmās latviešu valodu mūsu valstī mācās vairāk nekā trīs simti apmaiņas programmu studentu. Palielinās pieprasījums pēc latviešu valodas apguves arī vasaras skolās un neformālosursos, kā arī tālmācības studijās un pašmācībā. Šādā situācijā līdztekus dzimtajās valodas un latviešu valodas kā otrās valodas apguvei minoritāšu izglītībā ir radusies agrāk Latvijā mazpazīstama joma – latviešu valoda kā svešvaloda (Šalme 2008, 5). Tādējādi var runāt par svešvalodas, nevis otrās valodas apguvi, un galvenais faktors, kas to nosaka, ir personu ierašanās mērķis un uzturēšanās ilgums attiecīgajā valstī. Šie faktori arī ļauj runāt par

latviešu valodu kā svešvalodu tajos gadījumos, kad ārzemju studenti ierodas Latvijā, lai studētu pilna laika studiju programmās, un uzturas šeit neilgu laiku. To pašu var attiecināt uz personām, kas ieradušās Latvijā darba meklējumos vai arī konkrēta darba piedāvājuma dēļ, bet plāno šeit uzturēties īsu laiku. Līdz ar to organizatoriski un politiski mēs varam runāt par latviešu valodu kā otro valodu, bet zinātniskā plāksnē – par latviešu valodu kā svešvalodu.

Teorētiskā aspektā Latvijā LATS iezīmējas ar atsevišķiem rakstiem un A. Šalmes monogrāfiju *Latviešu valodas kā svešvalodas apguves pamatjautājumi* (Šalme 2011), kā arī A. Šalmes un Ilzes Auziņas izstrādāto latviešu valodas prasmes līmeņu aprakstu pamatlīmenim jeb A1 un A2 līmenim (Auziņa, Šalme 2013). Tas ir plašākais pētījums par latviešu valodas kā svešvalodas apguves un lietojuma saturu A1 un A2 līmenī. Līmeņa apraksts ir ļoti nozīmīgs ar to, ka tajā ir ietverts valodas komunikatīvās funkcijas īstenošanas apraksts, respektīvi, pārskatāmi tabulas veidā doti saziņas uzdevumi un konkrēta valodas komunikatīvās funkcijas realizācija; tāpat dotas arī valodas jēdzieniski funkcionālās grupas un valodas jēdzieniski funkcionālo grupu realizācija runā. A. Šalmes un I. Auziņas izstrādātais pamatlīmeņa apraksts ir ieguvums arī leksikas aspektā, jo tajā dots valodas leksisko vienību saraksts atbilstoši cilvēka darbības jomām, kas valodas skolotājiem atvieglo darbu, veidojot mācību uzdevumus. Nenovērtējams ieguldījums ir arī gramatikas modeļu apraksts, kurš palīdz saprast, kādi gramatiskie modeļi būtu iekļaujami A1 un kādi – A2 līmenī. Līmeņa aprakstā iekļautas arī fonoloģijas tēmas.

Nenoliedzami nozīmīgs šī virziena veidotājs ir žurnāls *Tagad*, kurš drukātā versijā iznāk kopš 1997. gada, bet elektroniskā versija – kopš 2015 gada. Žurnālā *Tagad* tiek iekļauti jautājumi par visām trim nozarēm – gan latviešu valodu kā pirmo un otro valodu, gan latviešu valodu kā svešvalodu.

Jāpiemin arī LATS apguvei paredzētie mācību līdzekļi, kas tapuši gan Latvijā, gan ārpus tās.

Lai gan Latvijā latviešu valoda kā svešvaloda ir diezgan jauna nozare, ārpus Latvijas latviešu valoda kā svešvaloda tika mācīta jau diezgan sen. A. Šalme pētījumā *Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās* norāda, ka Bonnas Universitātē, Stokholmas Universitātē, Vestfāles Universitātē Minsterē un vairākās Lietuvas universitātēs latviešu valodas apguve sākusies jau pagājušā gadsimta 60. un 70. gados (Šalme 2008, 9). Taču galvenokārt Eiropas valstīs un Krievijā par latviešu valodas apguves sākumu var uzskatīt pagājušā gadsimta 90. gadus.

Pētījumā *Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās* norādīts, ka ārpus Latvijas latviešu valodu kā svešvalodu var apgūt arī Vācijā,

Polijā, Čehijā, Ungārijā, Krievijā. Taču tās nav vienīgās vietas, jo latviešu valodu apgūst arī Amerikā (kādreiz arī Austrālijā) un pat tādās eksotiskās zemēs kā Ķīna un Japāna. Ir arī tapusi latviešu valodas mācību grāmata japāņiem, kuras autors ir Daiki Horiguči (*Daiki Horiguchi*). Turklāt svarīgi ir uzsvērt, ka ārpus Latvijas top mācību līdzekļi latviešu valodas kā svešvalodas apgūvē, kuri ir specifiski konkrētajai mērķauditorijai, kas mācās latviešu valodu, taču tajā pašā laikā Latvijā diemžēl atbilstoši mācību līdzekļi latviešu valodas kā svešvalodas apgūvē vēl joprojām ir aktuāls jautājums.

Secinājumi

Pētot teorētisko literatūru par jēdziena *lietišķā valodniecība* izpratni, var secināt, ka lietišķās valodniecības jomas ir ļoti plašas un daudzveidīgas. Viena no svarīgākajām lietišķās valodniecības jomām bija, ir un būs valodu apguve un ar to saistītie teorētiskie jautājumi neatkarīgi no tā, vai tiek apgūta dzimtā valoda, otrā valoda vai svešvaloda.

Valodu apguve ir valsts valodas politikas jautājums. Savukārt valodas politika ir lietišķās valodniecības jautājumu lokā. Latviešu valodas kā svešvalodas attīstības organizatoriskie jautājumi attiecas ne tikai uz valodniecību, bet daļēji arī uz sociolingvistiku, pedagoģiju un psiholoģiju.

Izmantotā literatūra

Anspoka-e – Anspoka, Zenta. *Ieskats latviešu valodas kā dzimtās valodas mācību grāmatu izstrādes vēsturē,-e* [skatīts 23.04.2014.]. Pieejams: http://bilingvals.lv/uploads_docs/Zenta_Ans_poka_zin_raksts_1303883724.pdf

Auziņa, Šalme 2013 – Auziņa, Ilze, Šalme, Arvils. *Latviešu valodas prasmes līmeņi: Pamatlīmenis (A1, A2)*. Rīga : LVA, 2013.

Bakejūra, Mangerūda 2001 – Bakejūra, Līva Jūrūna, Mangerūda, Turida. *Darbs ar pieaugušajiem*. No norvēģu valodas tulkojusi Mudīte Treimane. Rīga : LVAVP, 2001.

Cook 2003 – Cook, Guy. *Applied Linguistics*. Oxford : Oxford University Press, 2003.

Druviete 1991 – Druviete, Ina. Latviešu valodas mācīšana cittautiešiem un latviešu valodas kultūra. *Valodas aktualitātes –1990*. Rīga : Zinātne, 1991, 127.–131. lpp.

Druviete 1996 – Druviete, Ina. *Latviešu valodas sociolingvistiskā situācija (izpētes metodes un raksturojums: statistika, psiholoģija un politika)* : disertācija habilitētā filoloģijas doktora grāda iegūšanai. Rīga : Latvijas Universitāte, 1996.

Dzintars 2013 – Dzintars, Normunds. *Latviešu valodas mācību satura attīstība pamatskolā no 1940. gada līdz 1991. gadam: lingvodidaktiskais aspekts* : promocijas darbs filoloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai valodniecības nozares lietišķās valodniecības apakšnozarē. Liepāja : Liepājas Universitāte, 2013.

Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics 1999 – *Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics*. Edited by Keith Johnson and Helen Johnson. Oxford : Blackwell publishers, 1999.

Grabe 2002 – **Grabe, William**. Applied linguistics: an emerging discipline for the twenty-first century. *The Oxford Handbook of Applied Linguistics*. Oxford : Oxford University Press, 2002, pp. 3–12.

Laiveniece 1999 – **Laiveniece, Diāna**. *Latviešu metodikas vēsture (aizsākums un attīstība) no 19. gadsimta 70. gadiem līdz 20. gadsimta 40. gadiem*. Liepāja : LPA, 1999.

Lazdiņa 2007 – **Lazdiņa, Sanita**. *Korelācija starp mācību līdzekļu tekstiem un dominējošām pieejām latviešu valodas kā otrās valodas apguvē* : promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozarē lietišķās valodniecības apakšnozarē. Rīga : Latvijas Universitāte, 2007.

Lazdiņa 2008a – **Lazdiņa, Sanita**. Latviešu valodas kā otrās valodas apguves jautājumi lietišķās valodniecības attīstības kontekstā. *Via Latgalica: Humanitāro zinātņu žurnāls*, 1. Rēzekne : Rēzeknes Augstskola, 2008, 103.–117. lpp.

Lazdiņa 2008b – **Lazdiņa, Sanita**. Otrās valodas apguves pētniecība latviešu valodniecības attīstības kontekstā. *Letonikas otrais kongress. Valodniecības raksti 2*, LZA, Rīga, 2008, 201.–211. lpp.

LR valodu likums 1992 – *Latvijas Republikas valodu likums* [skatīts 02.10.2015.]. Pieņemts Rīgā 1992. gada 31. martā. Šobrīd zaudējis spēku. Pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=135&id=165>

LTSV 2011 – *Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Valentīna Skujiņa, Zenta Anspoka, Vita Kalnbērziņa, Arvils Šalme. [Rīga] : LVA, LVI, 2011.

LZP 2009 – Latvijas zinātņu nozaru un apakšnozaru anotācijas [skatīts 12.03.2016.]. Pieejams: <http://www.lzp.lv/latv/nozares.htm>

Metodiskie ieteikumi 2006 – *Metodiskie ieteikumi latviešu valodas apguvei (bez starpniekvalodas). I līmenis*. Vineta Ernstone, Daiga Joma, Diāna Laiveniece, Linda Lauze. Liepāja : Soli pa solim, 2006.

Nau 2002 – **Nau, Nicole**. *Palīgā! : komunikatīvā gramatika*. Rīga : LVAVP, 2002.

Programma-e – *Latviešu valoda 4.-9. klasei (I.variants)*. [skatīts 02.10.2015.]. Rīga : LVA. Pieejams: http://www.valoda.lv/downloadDoc_234/mid_576

PTSV 2000 – *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Sastādījis autoru kolektīvs Valentīnas Skujiņas vadībā. Rīga : Zvaigzne ABC, 2000.

Richards u. c. 1992 – **Richards, Jack C., Platt, John, Platt, Heidi**. *Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. London, New York : Longman, 1992.

Schmitt, Celce-Murcia 2002 – **Schmitt, Norbert, Celce-Murcia, Marianne**. An Overview of Applied Linguistics. *An Introduction to Applied Linguistics*. Edited by Norbert Schmitt. Oxford : Oxford University Press, 2002, pp. 1–15.

Šalme 2006 – **Šalme, Arvils**. *Novitātes latviešu valodas kā otrās valodas mācību priekšmetā izglītības pārmaiņu procesā (priekšmeta organizatoriskie un lingvistiskā satura*

jautājumi) : promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozarē lietišķās valodniecības apakšnozarē. Rīga : Latvijas Universitāte, 2006.

Šalme 2008 – Šalme, Arvils. *Latviešu valodas kā svešvalodas apguve Eiropas augstskolās.* Rīga : Valsts valodas aģentūra, 2008.

Šalme 2011 – Šalme, Arvils. *Latviešu valodas kā svešvalodas apguves pamatjautājumi.* Rīga : LVA, 2011.

Tingbjorns 1999 – Tingbjorns, Gunārs. *Valodu apguve: metodikas rokasgrāmata skolotājiem.* Rīga : LVAVP, 1999, 7.–22. lpp.

VPSV 2007 – Valodniecības pamattermiņu skaidrojošā vārdnīca. Sast. autoru kolektīvs Valentīnas Skujiņas vadībā. Rīga : Valsts valodas aģentūra, LU latviešu valodas institūts, 2007.

Vuds 2000 – Vuds, Hovards. Funkcionālā pieeja ienāk LVAVP. Zinātniski metodisks izdevums *Tagad.* Rīga : LVAVA, 2000 (2), 7.–10. lpp.

Бодуэн де-Куртенэ 1870 – Бодуэн де-Куртенэ, Иван Александрович. Некоторые общие замечания о языковедении и языке. *Журнал Министерства народного просвещения, С.-Петербург* : [б. и.] (Сенатская типография), 1871 (1). с. 279.–316.

The role of applied linguistics in the development of theoretical basis for acquiring Latvian language as a foreign language

Summary

In the studies of applied linguistics there are several important language-related areas, but one of the most important areas of applied linguistics was, is and will be the acquisition of languages and theoretical issues relating to it, regardless of whether the particular language is a native language, a second language or a foreign language.

Taking into account the different explanations of the concepts of the first language, the second language and foreign language, one can distinguish three directions of Latvian lingua-didactics: the Latvian language as a first (native) language, the Latvian language as a second language and the Latvian language as a foreign language. The second language learning principles were based on the development practice of foreign language teaching. As for the development of theoretical ideas of the Latvian language as a foreign language, Arvils Šalme and Ilze Auziņa's book "Proficiency levels of Latvian language. Basic level" (*Latviešu valodas prasmes līmeņi. Pamatlīmenis*) should be definitely mentioned, as it is the most comprehensive study on the content of the acquisition of the Latvian language as a foreign language on A1 and A2 skills levels.